

Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Göç Sürecinde Kadın ve Erkek *Men And Women in The Process of Migration in The Context of Gender*

Hilal KÜÇÜK¹

Yayın geçmişi:

Makale gelişi:
01.03.2022
Revizyon:
05.05.2022
Kabul tarihi:
20.06.2022
Yayımlanma tarihi:
30.06.2022

Anahtar kelimeler:

Toplumsal cinsiyet,
Göç,
Göç ve Kadın,
Göç ve Erkek,

Keywords:

Gender,
Migration,
Migration and Women,
Migration and Men,

Özet: Zorlu yaşam koşulları, savaşlar, toplumsal baskılar, yoksulluk, daha iyi imkanlarda yaşama isteği insanların göç ederek yeni bir yerde yaşam kurmalarının nedeni olabilmektedir. Göç, insanların bulunduğu kötü koşullardan uzaklaşmak için bir fırsat olabilirken yeni zorlukları da beraberinde getirebilmektedir. Göç yolculuğuna çıkan farklı grupların yaşadıkları zorluklar da farklılaşabilmektedir. Kadınlar dezavantajlı gruplar içerisinde yer almakta, göç öncesinde, göç sürecinde, göç edilen yerlerde risklere açık hale gelmektedir. Göç eden kadın sayısının artmasıyla birlikte kadınlar göç çalışmalarında görünür olmaya başlamış ve son yıllarda kadınların merkezde olduğu toplumsal cinsiyet odaklı çalışmaların sayısı artmıştır. Toplumun, biyolojik cinsiyete yüklediği roller, anlamlar, sorumluluklar, değerler toplumsal cinsiyet kavramını oluşturabilmektedir. Toplumsal cinsiyet, sadece kadınları değil farklı düzeylerde de olsa erkekleri de olumsuz etkilemektedir. Kadınlar ve erkeklerin göç öncesi, göç süreci ve göç edilen yerdeki yaşantılarında toplumsal cinsiyet rolleri belirleyici olabilmektedir. Çalışmada toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların ve erkeklerin göç sürecini nasıl etkilediği, toplumsal cinsiyet odaklı göç çalışmalarında erkeklere yönelik de çalışmalar yapılmasının gerekliliği, göç sürecinde toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle yaşanan zorlukların açıklanması amaçlanmıştır.

Abstract: Difficult living conditions, wars, social pressures, poverty, and the desire to live in better conditions can be the reason why people migrate and establish a life in a new place. While migration can be an opportunity to get away from the bad conditions people are in, it can also bring new challenges. The difficulties experienced by different groups embarking on a migration journey may also differ. Women are among the disadvantaged groups and become vulnerable to risks before, during and after migration. With the increase in the number of migrating women, women have started to be visible in migration studies and the number of gender-focused studies in which women are at the center has increased in recent years. The roles, meanings, responsibilities, and values that society imposes on biological sex can form the concept of gender. Gender negatively affects not only women but also men, albeit at different levels. Gender roles can be decisive in the pre-migration, migration process and life of women and men in the place of migration. In the study, it is aimed to explain how gender roles affect the migration process of women and men, the necessity of conducting studies for men in gender-oriented migration studies, and the difficulties experienced due to gender roles in the migration process.

Giriş

Her insanın geçmişine bakıldığında bir göç hikayesine rastlamak mümkündür. Geçmişten günümüze insanlar çeşitli sebeplerle buldukları coğrafyayı terk ederek başka bir coğrafyaya göç etmektedir. Göç en yalın haliyle, bulunulan yerden başka bir yere hareket etmek, yer değiştirmek olarak tanımlanabilir. İnsanlar genel olarak içinde bulunduğu şartların değişmesi için, zorlu yaşam koşullarından kaçmak, uzaklaşmak ve baskıların, zulmün olmadığı güvenli bir yerde yaşamak için göç yolculuğuna çıkar. İnsanlar kendi düşünme biçimlerini, geleneklerini, değerlerini, sorumluluklarını, kendisinden beklenen rolleri ve hayata bakış açısını da yolculuğa çıkarken yanına alır. Birey içinde bulunduğu toplumdan kaçmak için göç etse de o toplumun içinde yetişmiş biri olarak büyürken kendi kulağına fısıldanan o toplumun öğretilerinden tam anlamıyla sıyrılamayabilir. Göç süreciyle birlikte birey sadece yaşadığı fiziki ortamı değiştirmez. Aynı zamanda ilişki içerisinde olduğu insanları, iletişim kurduğu dili, diğer insanlara yönelik davranışlarını, günlük yaşam pratiklerini, kendi kültürüne ait unsurları, kısacası yaşam şeklini

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Balıkesir, Türkiye, hilalkucuk93@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6655-5602

değiştirmek zorunda kalabilir. Bu durumda bireyin sadece yaşayış biçimi değil kendisi de zamanla değişmeye başlar. Başka bir ifadeyle “Mülteci sadece evini değil, yola çıktığı gün kendini de terk eder. Çünkü o kadar acıdan sonra, yola çıkanla hedefe varan aynı kişi olmaz ” (Günday, 2021, s. 17). Göç yolculuğu kayıpları, acıları ve zorlukları içinde barındırır da bireyin daha iyi yaşam şartlarına kavuşması için bir fırsat olabilir. Bu durum özellikle geleneksel uygulamalarla, toplumsal baskılarla, temel hak ve özgürlükleri sınırlandırılan bireyler için kurtarıcı olabilir. Kimi zaman birey bu amaçla göç etmese de göç ettiği yerde farklı koşullara uyum sağlamak için veya başka yaşam biçimlerinin de olduğunu farkederek toplumun kendisinden beklediği rollerin dışına çıkabilir. Göç bireyin sahip olduğu toplumsal cinsiyet rollerinin değişmesine de imkân sağlayabilir. Bireyler aynı göç yolculuğuna çıksa da göçe dair yaşantıları farklı olabilir. Bu durumu belirleyen birçok etken olsa da cinsiyet ve toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak bireylerin göç etme nedenleri, göç süreci ve göç ettikleri yerdeki deneyimleri farklılık gösterebilmektedir.

Bu derleme çalışmanın amacı, Türkiye’de yapılmış çalışmalar üzerinden toplumsal cinsiyet bakış açısıyla kadınlar ve erkeklere göre göç sürecini ele almaktır. Toplumsal cinsiyet rollerinin ve eşitsizliklerinin kadınların ve erkeklerin göç sürecine yansımaları tartışılmaya çalışılmıştır.

1. Göç

Göç, bireylerin yaşadıkları coğrafyadan, içselleştirdikleri sosyal yapılardan, varolan ekonomik imkânlardan, değerlerinden, kültürlerinden ve toplumsal hayatın diğer unsurlarından koparak veya kopartılarak farklı bir coğrafyaya yerleşmesi ve yeni bir ortamda yaşamaya başlamasıdır (Toros, 2008, s. 9). Göç terimleri sözlüğüne göre ise göç, süresi yapısı, nedenleri farklı olsa da bir kişinin veya bir grup insanın bir devletin sınırını geçerek ya da aynı sınırlar içerisinde yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Göçmen (immigrant) terimi göç eden kişi olarak tanımlanırken, göçmen (migrant) terimi için uluslararası düzeyde geçerliliği olan tek bir tanım bulunmamaktadır.

“Göçmen (migrant) terimi genellikle, bireyin göç etme kararını, zorlayıcı dış faktörlerin müdahalesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle ve ‘kişisel uygunluk’ sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsar şekilde anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu ifade, maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek ve kendileri ve ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden kişiler ve aile fertleri için geçerli kabul edilmiştir” (Uluslararası Göç Örgütü, 2013, s. 35-37).

Sığınmacı ise zulüm ya da zarardan korunmak ve güvende olmak için başka bir ülkeye sığınan ve mültecilik statüsü almak üzere bekleyen kişi olarak tanımlanabilir (Uluslararası Göç Örgütü, 2013, s. 74) Bu makalede, göç eden kişi anlamına gelen göçmen terimi ağırlıklı olarak kullanılmış olup sığınmacı kavramına da yer verilmiştir.

Göç kavramının tek bir tanımı olmadığı gibi tek bir türü de yoktur. Göç kendi içinde çeşitlilik gösterebilmektedir. Tümertekin ve Özgüç, bireylerin farklı nedenlerle tek başlarına ya da aileleriyle birlikte göç kararı almalarını ‘bireysel göç’; toplumların veya belli bir bölgede yaşayan insan grubunun çeşitli sebeplerle yer değiştirmesini ‘toplu göç’; belirli bir zamanda çok sayıda insanın, başka bir ülkeye düzensiz gruplar halinde hareket etmesini ‘kitlesele göç’; fazla sayıda insanın bir ülkeye sürekli olarak göç etmesini ise ‘toplu akın’ olarak belirtmiştir. Ayrıca bireyin kendi isteğiyle göç etmesi ‘isteğe bağlı’ göç, savaşlar, doğal afetler, siyasal ve toplumsal baskılar nedeniyle kendi isteği dışında göç etmek zorunda kalması ‘zorunlu göç’ olarak ifade edilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2004’ten akt. Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015, s.62).

2. Toplumsal Cinsiyet

Hepşen, kadın ve erkek olmanın biyolojik cinsiyeti belirtirken doğal ve doğuştan olarak kabul edildiğini, kadınlık ve erkekliğin ise toplumsal ve kültürel yapılanmalarının varlığına işaret ettiğini belirtmiştir (Hepşen 2010’dan akt. Bingöl, 2014, s.108). İnsanların cinsiyetlerine uygun olarak sergileyeceği davranışlar toplum tarafından belirlenir. Toplumsal cinsiyet terimi kadın ya da erkek olmaya toplum ve kültürün yüklediği anlam, beklentiler, sorumluluklar ve rolleri ifade

etmektedir (Saraç, 2013, s. 27). Geleneksel toplumlarda toplumsal cinsiyet rolleri erkek egemenliğini ve erkeğin kadın üzerindeki denetimini güçlendirir. Toplumun kadın ve erkeğe biçtiği değerler, roller, kalıplar erkeği üstün ve önde, kadını ise erkekten ayrı ve öte bir konuma yerleştirmektedir. Kadınlık, erkeğin hâkimiyetindeki kültür ve yapılanmalar tarafından oluşturulan, erkekliğin açtığı alan ölçüsünde kurgulanmıştır (Bingöl, 2014, s. 113). Toplum tarafından konumlandırılan kadın ve erkek arasında sorumluluklar, haklar, roller ve değerlerde kendini gösteren belirgin bir eşitsizlik ortaya çıkar. Diğer bir ifadeyle kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik biyolojik, fizyolojik ve genetik farklılıklardan ziyade kadın ve erkeğe ilişkin önlenebilir olan toplumsal kabullerden kaynaklanmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği olarak adlandırılan bu durum, temel hak ve özgürlüklerin tanınmasını, kullanılmasını ve fayda görülmesini engelleyen veya engellemeyi amaçlayan, cinsiyete dayalı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrum bırakma veya engellenme anlamına gelmektedir (Demirgöz Bal, 2016, s. 16). Erkek egemenliğindeki toplumsal yapı ataerkillik olarak adlandırılmaktadır. İnsanların nasıl bireyler olacakları ve ne gibi yaşantılara sahip olacakları ataerkil söylem aracılığıyla belirlenir. Ataerkil toplumsal yapı, kadınların erkek egemen düzenin şekillendirdiği toplumsal kurumlar tarafından ezilmesine ve ikincilleştirilmesine neden olur (Bozok, 2011, s. 27). Toplumsal cinsiyete yönelik olarak yapılan çalışmalar cinsiyete ilişkin kalıpyargıların özellikle kadınları olumsuz etkilediğini, kadının erkekten aşağıda görülen konumunu pekiştirerek cinsiyet eşitsizliğini ve ayrımcılığını tekrar tekrar ürettiğini belirtmektedir (Zeybekoğlu Dünder, 2012, s. 124).

İnsanlar içinde buldukları toplumun kendi cinsiyetlerine attığı davranış kalıplarını içselleştirme ve toplumsal rollere uygun yaşama eğilimindedir. Toplumsallaşma ve sosyal öğrenme süreciyle birlikte, içinde buldukları toplumun cinsiyete ilişkin kalıplarını, değer yargılarını içselleştirerek ve yeniden üretilmesinde aktif rol oynayan kadınlar ve erkekler için toplumsal cinsiyet rolleri zaman içerisinde bireyin veya toplumun gelişimine göre şekil değiştirebilir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin olumsuz etkilerini yaşayan, erkeklerle eşit fırsatlara sahip olamayan kadınlar kimi zaman bu durumun değişmesi için buldukları yerden yeni bir ülkeye göç ederek, yeni fırsatlara kavuşmak isteyebilmektedir. Ancak bu durum çoğu zaman yeni fırsatlara, eşit haklara kavuşmaktan öte can güvenliğini korumak, istismara uğramamak, insani yaşam şartlarına ulaşmak için göç etme şeklinde olmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerine göre evin geçimini sağlamakla ve ailesini korumakla yükümlü olan erkekler için de yaşanan ülkede bu şartları sağlayamıyor olmak göç etme nedeni olabilmektedir. Kadın ve erkek için toplumun beklediği rolleri yerine getirmenin zorlaşması veya bu rollerin olumsuz etkilerine maruz kalmak göç için itici bir güç olabilmektedir. Aynı zamanda göç süreciyle birlikte, göç edilen yerde yeni yaşam koşullarına uyum sağlamak için toplumsal cinsiyet rolleri yeniden inşa edilebilir. Toplumsallaşma sürecinde edinilen toplumsal cinsiyete ilişkin algılar, toplumdan topluma farklılıklar gösterse de sürekli olarak yeniden öğrenilmekte ve üretilmektedir. Connell da toplumsal cinsiyetin, nesneden çok süreç özelliği gösterdiğini belirtmiştir (Connell, 1998'den akt. Zeybekoğlu Dünder, 2012, s. 124). Göç ve toplumsal cinsiyet birbirleriyle etkileşim içerisinde olan kavramlardır. Toplumsal cinsiyet rolleri göç sürecini etkileyebildiği gibi göç süreci de ekonomik koşulların ve sosyo-kültürel değişimin mümkün olduğu yeni olanaklara kavuşmanın bir yolu olarak toplumsal cinsiyet rollerini etkileyebilmektedir (Şeker ve Uçan, 2016, s. 200-211).

3. Göç Sürecinde Kadın

Ravenstein'in göç yasaları, kadınların kısa mesafelerde erkeklere kıyasla daha fazla göç ettikleri ve erkeklerin uluslararası göçte çoğunlukta olduğu sonucuna ulaşarak göç çalışmalarında kadınlara da yer veren kapsamlı ilk teorik çalışmalardır. Ravenstein'in çalışmalarının ardından kadınlar göç çalışmalarında ihmal edilmiş, evin reisi konumundaki erkeklerin göç eden kişiler olduğu kabul edilmiştir (Dedeoğlu ve Ekiz Gökmen, 2020, s. 19). 1970'lere kadar kadınlar, erkekler tarafından gerçekleştirildiği kabul edilen göç sürecinden etkilenen ve geride kalan kişiler olarak göç ilgili yazılarda yer almıştır. Göç sürecinde kadını merkeze alan çalışmaların yapılması gerektiği fikri ilk olarak 1975 yılında Meksika'da gerçekleşen Birleşmiş Milletler Kadınlar

Üzerine Dünya Konferansında ve 1980 yılında Kopenhag'da gerçekleşen Kadınların On Yılı Üzerine Dünya Konferansında ortaya konmuştur. 1980'lerden itibaren göç eden kadınların çalışma yaşamındaki işlevleri, 90'lardan itibaren ise göç eden bireylerin toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddetten korunması için uluslararası göç hukukunun düzenlenmesi gerektiği düşüncesi ağırlık kazanarak kadınlar göç araştırmalarının merkezinde yer almaya başlamıştır (Şeker ve Uçan, 2016, s. 205).

Son yıllarda yapılan göç çalışmalarında, kadınların kendileri ve aileleri için seçim yapan bireyler olduklarına ve sadece eşlerini takip eden ya da geride kalan pasif bireyler olmadıklarına dair vurgu artarak kadınların göç sürecindeki aktör konumlarına dikkat çekilmiştir. Kadınların göç sürecinin etken unsurları haline gelmesi, göçün feminizasyonu ile ortaya çıkmıştır (Dedeoğlu ve Ekiz Gökmen, 2020, s. 25). Göçün feminizasyonu ile ilişkili olan bir diğer kavram iş gücünün feminizasyonudur. Kadınların istihdamının düzenli bir şekilde artması anlamına gelen iş gücünün feminize olmasının en büyük nedenlerinden biri de küreselleşmedir. Küresel ekonomi içerisinde iş gücünün feminizasyon sürecini yaşamaya göç eden kadın sayısının ve oranının artmasına katkı sağlamıştır (Kurt, 2014, s. 15-22). Piper'a göre göçün feminizasyonu ise temel olarak beş alandaki eğilim veya durum ile ilişkili görülmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki kadın göçmen oranının daha fazla olması; genel olarak kadın göçmen sayısının artması; kadının sadece aile birleşmesi ya da evlilik yoluyla değil işçi göçünden, insan ticareti ve sığınmacı göçüne kadar göçün tüm çeşitlerinde görünür olması; erkeklerin ülkelerinde istihdam edilmelerinin güçleşmesi ve bu güçlüklerin kadınları başka yerlerde iş aramaya yöneltmesi; göç edilen ülkelerde, toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak kadınlarla özdeşleşen bakım ve ev içi hizmetler gibi çalışma alanlarına talebin artmasıdır (Piper, 2006'dan akt. Yılmaz, 2019, s. 386-387).

Günümüzde çok sayıda kadın bağımsız olarak ya da aile üyeleriyle birlikte göç sürecine katılmaktadır. Kadınlar sığınma amaçlı, iş, evlilik, sağlık, şiddet veya toplumsal baskılardan kaçmak için göç edebilmektedir. Kadınlar yalnız da olsalar aile üyeleriyle birlikte de olsalar göçmen olmanın zorluklarını yaşamaktadır. Özudođru'nun (2018, s. 1156-1158) Adana'da babası ya da kocası olmadığı için yalnız yaşayan Suriyeli kadınlarla yaptığı çalışmada, dul olduğu bilinen kadınların oturdukları mahalle sakinlerince istenmediği, her adımlarının gözetlendiği, istismara ve tacize maruz kaldıkları, özellikle yerli kadınlar tarafından evliliklerinin bozulacağı düşüncesiyle dışlandıkları, kendilerini güvende hissetmedikleri, evlenmelerine yönelik baskı yapıldığı, hem sığınmacı olmanın hem de dul olmanın zorluklarını bir arada yaşamaları sebebiyle sosyal ortamlardan uzak bir yaşam sürdükleri görülmüştür. Kadınlar göç sürecine aile birliğinin bozulmaması için de katılabilmekte ailenin erkek üyelerini takip etmek zorunda kalabilmekte ve bu durum kadınlara özgü göç nedenlerinden biri olarak değerlendirilerek bağlantılı göç olarak adlandırılmaktadır. Bu durumda kadınlar eş, gelin ya da çocuk olarak göç sürecinin bağımlı unsuru ve göç kararının sonuçlarından etkilenen kişiler olarak değerlendirirler. Kadınlara özgü olabilen bir diğer göç ise evlilik göçüdür (İlkkaracan ve İlkkaracan, 1998, s. 3). Günümüzde farklı şehirlerde yaşayan çiftlerden birinin evlilik nedeniyle bir arada bulunmak için şehir değiştirmesi gereken durumda çoğunlukla kadın yer değiştirmek ve erkeği takip etmek zorunda kalır. Eş durumu tayiniyle ya da işini bırakarak yeni bir şehre, yeni bir çevreye ve yeni bir düzene alışmak zorunda kalan kadınlar için evlilik hayatının zorlukları erkekle aynı olmamaktadır.

Kadınlar ataerkil düzenle ve toplumsal baskılarla sadece kendi ülkelerinde değil göç ettikleri ülkelerde de karşılaşılır. Aile üyeleriyle birlikte göç sürecine katılan kadınlarda toplumsal cinsiyete bağlı aile içi roller ve geleneksel yapı göç edilen yerde de varlığını korur. Ataerkil talepler göçün yarattığı baskı ile birleştiğinde toplumsal cinsiyet temelli çatışmalar artar (Şeker ve Uçan, 2016, s. 207). Kadınlar göç edilen yerde, çoğu kez sosyal yaşamdan uzakta ev içinde kapalı bir yaşam sürer. Bu durumda ekonomik özgürlüğü olmayan kadının erkeğe bağımlılığı ve erkeğin kadın üzerinde denetimi artar. Kadın geldiği ülkede de benzer koşullarda olsa da sosyal destek mekanizmalarına ve ilişki ağlarına sahiptir. Göçle birlikte kadın kendini koruyan, arkadaş, komşu, aile gibi destek mekanizmalarını kaybedebilir. Aile içinde yaşanan herhangi bir sorunda

da kime başvuracağı ya da yardım isteyeceği noktasında belirsizlik vardır. Yabancı bir ülkede, yakın olarak bildiği ailede yaşanan şiddet ya da diğer baskılara karşı sessiz olmak zorunda kalabilir. Aynı zamanda kadından beklenen eş, annelik gibi rollerin gerektirdiği sorumluluklar devam etmekte, aile üyelerinin bakımının sağlanması gerekmektedir.

Kadınlar geleneksel rollerin dışında, göç ettikleri ülkede geçimlerini sağlayabilmek için istihdam sürecine katılmak zorunda kalabilmekte veya istihdam sürecine katılmak amacıyla göç edebilmektedir. Göçmen kadınların iş gücü piyasalarındaki konumu da yerli kadınlara ve göçmen erkeklere göre farklılık göstermektedir. Göçmen kadınlar çoğu zaman eğitim durumlarından veya sahip oldukları mesleklerinden bağımsız olarak göç ettikleri ülkelerde toplumsal cinsiyet rollerine göre kadınlara yönelik olan işlerde çalışma fırsatı bulabilmektedir. Geldikleri ülkelerde nitelikli işgücü olarak sayılabilen göçmen kadınlar göç ettikleri ülkelerde nitelik gerektirmeyen ev hizmetlerinde iş bulabilmektedir. Türkiye’de göçmen kadınların istihdam edildiği alanlar sıklıkla ev içi hizmetler, çocuk ve yaşlı bakım hizmetleridir (Etiler ve Lordoğlu, 2015, s. 92). Göçmen kadınlar ev ve bakım hizmetleri dışında turizm, eğlence ve fuhuş sektörlerinde de çalışmaktadır. Düşük gelir düzeyine sahip kadınlar göç öncesinde çalışmasalar bile geçim sıkıntısı nedeniyle kayıt dışı olarak düşük statüdeki işlerde, uzun süreler çalışmak durumunda kalırlar. Uçar’ın (2020, s. 45-47) yaptığı çalışmada da Halep’ten göçen ve Gaziantep’in kenar mahallerinde yaşayan Suriyeli kadınlar kayıt dışı parça başı emek piyasasında çalışmaktadır. Ataerkil aile yapısından gelen kadınlar, kendi toplumlarında kadının çalışmadığını ancak Gaziantep’de geçinmek için çalışmaya mecbur olduklarını belirtmişlerdir. Ancak kadınların ev içinde olması şartıyla çalışma yaşamına katılabildikleri görülmüştür.

Göçmen kadınlar dil yetersizliği, mesleki eksiklikler nedeniyle kayıt dışı olarak ve ev içi hizmetlerde çalışmak durumunda olsalar da ekonomiye katkı sağlamaktadırlar. Bu durum hizmet sektöründe çalışan göçmen kadın emeğine görünürlük kazandırmıştır. Ancak göçmen kadınların kayıt dışı ve ev içinde çalışıyor olması, birtakım riskleri de beraberinde getirmektedir. Kayıt dışı çalışmak, düşük ücretle ve ağır çalışma şartlarına mecbur kalmalarına neden olmaktadır. Göçmen kadınların kayıt dışı çalıştıklarını ve sınır dışı edilmekten korktuklarının farkında olan işverenler de bu durumu suistimal etmektedir. Göçmen kadınlar sömürüye, istismara açık duruma gelmektedir (Dedeoğlu ve Ekiz Gökmen, 2020, s. 27-28). Özellikle ev içi bakım hizmetlerinde çalışan kadınların, hane içinde güvencesiz çalışıyor olmanın işverene verdiği güvenle sömürüye ve istismara maruz kalma riskleri artmaktadır. Demirdizen (2013, s. 338-343), Türkiye’de ev hizmetlerinde çalışan göçmen kadınların sorun yaşadığı alanları yatılı çalışma, köleliğe benzer uygulamalar ve şiddete-tacize maruz kalma olarak ayırmıştır. Türkiye’de ev içi bakım hizmetlerinde çalışacak olan göçmenlerin yatılı çalışmalarının talep edilmesi, göçmenlerin hem maddi hem de manevi açıdan sömürülmesine neden olabilmektedir. Yatılı çalışmayla birlikte, mesai kavramının ortadan kalkması, bakım hizmetlerinin dışında karşılığı olmayan ev işlerinin de yapılmasının beklenmesi, aile üyeleriyle içiçe geçmişiğin artmasıyla göçmen emeği üzerinde kontrolün de arttığı belirtilmektedir. Ev içi hizmetlerde çalışan göçmen kadınlar için diğer bir sorun da işverenler tarafından pasaportlarına el konulması ve özgürlüklerini kısıtlayıcı uygulamalara maruz kalmalarıdır. Yasal düzenlemeler de çalışma ve oturma izni almak isteyen göçmenleri işverene bağımlı kılmaktadır. Türkiye’deki göç politikaları ve yasal mevzuat, göçmenlerin şiddete ve tacize uğramasında etkili olmakta göçmenleri korumaktan çok cezalandırmaktadır (Demirdizen, 2013, s. 338-343).

Farklı nedenlerle birey olarak ya da aile üyelerini takip ederek göç sürecine katılan kadınların sayısı günden güne artmaktadır. Göç eden kadın sayısının artması, göç sürecine katılan kadınların yaşadıkları sorunların da artması anlamına gelebilmektedir. Kadın olmanın güçlüklerine eşitsizliklere, ayrımcılığa maruz kalmaya bir de göçmen olmanın verdiği zorluklar eklenir. Çifte dezavantajı birlikte yaşayan kadın göçmenler hassas grup olarak değerlendirilirler (MAZLUMDER, 2014, s. 22). Kadınların toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı olarak yaşadığı sorunlar farklılık gösterebilir. Kadın olmanın günlük yaşama yansımaları, göç sürecinde de

kadınların yaşadığı mağduriyetleri arttırmaktadır. Baskı, zulüm ve çatışmalardan kaçarak başka bir ülkeye sığınmak kadınlar için istismardan, toplu tecavüzlerden, şiddetten ve geleneksel uygulamalardan kaçış anlamına da gelebilmektedir. BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) bir raporunda toplumsal cinsiyete dayalı zulüm pratiklerini; çatışma sırasında, kaçıştan önce, kaçış sırasında, sığınma ülkesinde, geri dönüş sırasında, yeniden entegrasyon sürecinde olmak üzere beş döneme ayırmıştır (Dayıoğlu Oyman, 2016, s. 113). Kadınlar için göç, her aşamada şiddete, tacize, baskılara maruz kalmak, kaçırılmak gibi riskleri barındırabilmektedir. Özellikle cinsel şiddete uğramak, normal koşullarda bile üzerine konuşulması zor olan, mağdurun saklamak zorunda kalabildiği bir konudur. Sığınmacı olarak yabancı bir ülkede bulunan kadınlar için göç ettikleri yabancı bir ülkede istismara uğradığını söylemek pek mümkün olmamaktadır. Kültürel farklılıklara yüklenen olumsuz anlamlar, tacizi meşrulaştıran ve mağduru suçlayan söylemler üretebilmektedir. Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacı kadınlara yönelik MAZLUMDER’in çalışmalarına dayanan raporda yerli kadınların, Suriyeli kadınlar tarafından eşlerinin elinden alınacaklarına dair korku duyduğu ve bu nedenle Suriyeli kadınlara yönelik olumsuz bir bakış açısı ve tutuma sahip oldukları görülmüştür. Kilis’te yerli halktan kadınlarla yapılan görüşmelerde, Suriyeli kadınlarla yapılan bu evliliklerle ilgili olarak erkeklere sorumluluk yüklenmediği ve Suriyeli kadınlar üzerinden bu evliliklerin nedenlerinin açıklandığı görülmektedir. Suriyeli sığınmacı kadınların erken yaşta ve ikinci-üçüncü eş olarak çok eşli evlilikler yapmaya zorlanmaları ya da mecbur kalmaları da yaşanan diğer bir istismar türüdür. Suriyeli kadınlarla evlenme geleneği hep olmasına rağmen Suriye krizi sonrası artan göçle birlikte istismar alanına dönüşmüştür. Suriyeli sığınmacı kadınlarla gayri resmi evlilikler yapmak isteyen erkekler ve sığınmacılar arasında para karşılığı komisyonculuk yapanların türediği ve bu evliliklerde, 15-20 yaş arası kadınların tercih edildiği, ücretlendirmede kadınların yaşlarının, fiziksel özelliklerinin, sağlık durumlarının belirleyici olduğu belirtilmektedir. Kadın ticaretine dönüşmüş bu evlilikler, yerli erkeklerce Suriyeli kadınları koruma ve yardım etme amacıyla yapıldığı öne sürülerek meşrulaştırılmaya çalışılmasına rağmen Suriyeli kadınların fiziksel özelliklerinin belirleyici olması ve orta yaş üstü erkeklerin genç kadınları tercih etmesi sebebiyle gerçeği yansıtmamaktadır (MAZLUMDER, 2014, s. 31-36).

Kadın göçmenlerin mağdur olduğu diğer sorun alanlarından biri de insan ticaretidir. İnsan ticareti, insan kaçakçılığı, aldatma, kandırma, zorlama, cinsel sömürü gibi birçok suç unsurunu içermektedir. Göç politikaları nedeniyle kimi zaman kadınlar göç sürecine kendiliğinden katılamamakta, araçlara başvurabilmekte ve kandırılarak insan tacirlerinin kölesi haline gelmektedirler (Şeker ve Uçan, 2016, s. 209). Göçmen kadınlar yasadışı fuhuş yaptığı veya bulaşıcı hastalık taşıdığı gerekçesiyle gözaltına alınarak sınırdışı edilme tehlikesiyle karşı karşıya kalmakta, dil yetersizliği ve bilgi eksikliği nedeniyle kendini kolluk güçlerine karşı savunmakta güçlük çekmekte, bu durum göçmen kadınların insan tacirleri tarafından istismara uğramasını kolaylaştırabilmektedir (Çoşkun, 2014, s. 196-197).

Kadınlar toplumun kadınlığa yüklediği rollere, haklarının kısıtlanmasına, erkek egemen toplumsal yapılar tarafından baskı altında tutulmaya, erkeğin kendileri üzerinde söz sahibi olmasına ek olarak göç sürecinin getirdiği zorlukları da yaşarlar. Toplumsal cinsiyet rollerinin ve ataerkil söylemlerin yeniden üretilmesinde rolü olan kadınların, varolan kadınlık inşaları göçle birlikte sorgulama sürecine girebilir. Isparta uydu kentinde Ortadoğu ülkelerinden gelen mülteci kadınlarla yapılan bir çalışmada da mülteci kadınların yerli kadınları gözlemlemeleri ve temaslarının artması sonucu kendi kadınlık inşalarını sorguladıkları görülmüştür. Yapılan görüşmeler sonucunda kadın olmanın sadece evlilik ve çocuk doğurmaktan ibaret olmadığını, okuyan ve çalışan kadın da olunabileceğini, tek başına bir kadının dışarı çıkabileceğini, erkeklerle iletişim kurabileceğini gözlemleyen mültecilerin farklı bir kadınlık inşasının olabileceğine dair farkındalık geliştirdikleri dikkat çekmektedir. Ayrıca geldiği ülkede eğitim görme, çalışma ve boşanma hakkı bulunmayan kadınların göç sonrası Türkiye’de bu imkanlara kavuştukları ve hayatlarını değiştirme fırsatı buldukları görülmüştür. Ancak ataerkil toplumlardan gelen göçmen kadınların ev dışında çalışma ve sosyalleşme imkanlarının kısıtlı olması, tek başına dışarı

çıkamamaları, dil bilmemeleri ve uyum politikalarının yetersizliği nedeniyle yerli kadınlarla temas kurmaları güçleştiğinde geleneksel kadınlık inşalarının değişimi de güçleşmektedir (Kahya Nizam, Sallan Gül ve Türkmen, 2020, s. 310-340).

4. Göç Sürecinde Erkek

Toplumsal cinsiyet perspektifiyle yapılan göç çalışmalarının kadınlara yönelik olduğu, çoğunlukla sadece kadınlar üzerinden toplumsal cinsiyetin ve ilişkili olan kavramların açıklanmaya çalışıldığı görülmüştür. Ataerkil sistem, kuralları erkeklerin belirlediği, erkeklerin çevresinde kurgulanan, kadınların da ancak erkek egemenliğinin kurallarını benimseyerek varolabildiği bir alandır (Demren, 2003, parag. 6). Bu nedenle toplumsal cinsiyetin sadece kadınlar üzerinden ele alınması yeterli olmamakta, erkeklerin de dahil edilmesi gerekmektedir.

Erkek olarak doğan bireylere, doğumdan önce başlayan hazırlık sürecinden ve doğumdan sonraki ilk aylardan itibaren toplum erkek olmayı öğretir. Erkekten beklenenler ve toplum tarafından erkekliğin onaylanması için yapılması gerekenler topluma, zamana, kültüre bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Erkekliğin toplumsal yanı, erkeğin fiziksel özelliklerinden hem etkilenir hem de onu etkiler. Bu nedenle farklılıklar olsa da özellikle erkek egemen toplumsal yapıların olduğu ataerkil toplumlarda, erkeklerin kadınlardan daha üstün olduğu varsayılarak, eğitimde, iş yaşamında, siyasette, ev içinde, kişiler arası ilişkilerde, kamusal alanda kadınlar ikincil konumda görülürler (Bozok, 2011, s. 16-27).

Connell'a göre kadınlık ve erkekliğin karşılıklı ilişkisi, erkeklerin kadınlar üzerindeki evrensel egemenliğine dayandırılır (Connell 2016'dan akt. Laloğlu, 2018, s. 395). Kadınlar üzerindeki baskıyı ve farklı erkeklik tipleri arasındaki ilişkiyi anlamak için hegemonik erkeklik kavramı oluşturulmuştur. Hegemonik erkeklik, idealleştirilmiş erkekliğin devlet, kitle iletişim araçları ve çeşitli kurumlar yoluyla topluma yayılmasını sağlayan bir kavramdır. Erkeklerin kadınlar üzerinde baskı kurması dışsal hegemonya, bir grup erkeğin diğer erkekler üzerindeki egemenliği içsel hegemonya olarak adlandırılmaktadır. Erkekliğin devamlı olarak kanıtlanması ve yeniden üretilmesi gerekmektedir (Laloğlu, 2018, s. 395-396). Hegemonik erkeklikle ilişkili olarak ideal erkeklik kavramı, toplumun veya popüler kültürün belirlediği değerlerle erkeğin ulaşması gereken hedefleri belirtmektedir. İdeal erkeklik, güçlü olmayı, otorite kurmayı, başarılı, cesur, hırslı olmayı, korku, üzüntü gibi yaşanan duyguları göstermemeyi erkekten beklemektedir. Erkekten beklenenler, erkeğin yerine getirmesi gereken sorumluluklar, bireyin "erkek" olması için gerekli olmakla birlikte, erkekliğini kazandıktan sonra da kaybetmemesi için devamlı olarak mücadele etmesini, çabalamasını da gerektirmektedir. Erkeğin statüsünü belirleyen en etkili faktörlerden biri iş sahibi olmaktır. Bir işte çalışmanın kazandırdığı maddi imkân erkeğin gücünü belirlemektedir (Tekke, 2021, s. 51-59).

Erkekler buldukları ülkede iş imkanlarının yeterli olmaması ya da daha iyi iş imkanları için göç sürecine katılabilmektedir. Örnek olarak 1960'lı yıllarda Türkler Avrupa'nın işgücü ihtiyacı için göç etmişlerdir. Özellikle ilk göç eden gruplar erkekler olmuştur. Devam eden süreçte kadın işgücü ihtiyacı için kadınlar da Avrupa'ya göç etmeye başlamıştır. Bu durum erkeğin aile reisi ve eve gelir getiren kişi konumunu etkilemiştir. Bulunulan ülkeden daha eşitlikçi veya daha modern toplumlara yapılan göçlerin, toplumsal cinsiyet rollerini etkilediği söylenebilir (Kaya Erten ve Zincir, 2018, s. 7). Erkeklerin göç etme nedenlerinin bir diğeri de erkek egemen toplumlarda erkeğe yüklenen savaşçı rolünü üstlenmeyi istememek olabilmektedir. Suriye krizinde erkeklerin zorla askere alınmaları, öldürmek veya ölmek arasında seçim yapmak durumunda kalmaları, göç yolculuğunda da terör örgütleri tarafından kaçırılmaları bu duruma örnek olarak verilebilir (Göktuna Yaylacı ve Çarpar, 2019, s. 73-74). Ataerkil düzende erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerinden biri de ailesini korumak ve sahip çıkmaktır. Bulunulan ülkede, savaş koşullarında erkeğin aile üyelerinin güvenliğini sağlayamaması, aile bireylerinin zarar görmesi, namusundan sorumlu olduğu kadınların ve kız çocuklarının cinsel şiddete uğrama riskinin artması erkeğin göç kararı almasında etkili olabilmektedir. Arslan'ın (2019, s.76)

İstanbul’da yaşayan Suriyeli kadınların deneyimlerini aktardığı çalışmasında da erkeğin ailesinin güvenliği için endişelenmesinin göç kararı almasında etkili olduğu görülmüştür.

Göçmen erkekler, örtük bir biçimde toplumun erkekten beklentileri nedeniyle göç etme kararı alsa da göç edilen yerlerde de erkekten beklenen rolleri yerine getirmek durumundadır. Erkekler de göçmen olmanın vermiş olduğu zorlukları deneyimlerler. İçinde buldukları toplumda hâkim konumda bulunan erkekler, göç ettikleri ülkede yabancı olmaları, farklı bir dile veya dine sahip olmaları, iş gücü piyasalarını etkilemeleri gibi nedenlerden dolayı ev sahibi toplumun üyeleri tarafından dışlanabilmekte, olumsuz tutum ve davranışlara maruz kalabilmektedir. Göçmenlerin ev sahibi toplumun üyeleri tarafından dışlanmaları kadınları da etkilese de ataerkil toplumlardan gelen göçmen ailelerde kadınlar daha az dışarı çıkmakta ve genellikle evde vakit geçirmektedir. Dolayısıyla yeni bir ülkeye göç eden ailelerde öncelikle erkeğin iş bulması beklenmekte ve dışarıda geçirilen zamanın ve yerli halkla etkileşimin daha fazla olması nedeniyle erkekler olumsuz tutum ve davranışlara ilk elden maruz kalmaktadır.

Rettberg ve Gajjala’ya göre başka bir ülkeye sığınan erkekler, genel olarak “savaştan kaçan korkaklar” şeklinde temsil edilmekte hem toplum güvenliğini bozan kişiler hem de savaş kaçağı olarak algılanmak çeşitli sorunlara sebebiyet vermektedir (Rettberg ve Gajjala, 2016’dan akt. Göktuna Yaylacı ve Çarpar, 2019, s. 67). Türkiye’de ise özellikle Suriyeli sığınmacı erkeklerle yönelik benzer bir biçimde “savaştan kaçan korkaklar” ya da cinsel istismar, tecavüz, gasp gibi suçlarla ilişkilendirilen olumsuz bir bakış açısı bulunmaktadır (Dut, 2016; Albayrak, 2018; Yuva, 2019’dan akt. Göktuna Yaylacı ve Çarpar, 2019, s. 67). Güney ve Konak’ın (2016, s. 517-520) Bolu’daki Suriyeli ve Iraklı göçmenlere yönelik algıyı karşılaştıran çalışmasında erkeklik unsurlarının milliyetçilik, vatanını koruma, çatışmadan ve savaştan kaçmamak olduğu vurgulanmıştır. Suriye ve Iraklı erkeklerin savaş ve çatışmadan kaçmış olmaları, Türkiye’deki erkeklerin gözünde vatan haini olarak damgalanmalarına, ötekileştirilmelerine ve dışlanmalarına yol açmaktadır.

Göçmen erkekler için bir diğer sorun da iş gücü piyasalarında emeklerinin sömürülmesidir. Göçmen emeği ucuz iş gücü olarak görülmekte, çoğu kez aynı işi yapan yerli halka göre daha düşük ücret verilmektedir. Özellikle kayıt dışı olarak çalışan göçmenler, emeklerinin karşılığını alamadığında şikâyet etme imkanlarının olmayışından dolayı sessiz kalmaktadır. Erkeklerin evin geçimini sağlamak için çalışmaya mecbur olmaları, işverenler tarafından suistimal edilerek, çalışma şartlarının ağırlaşmasına neden olmaktadır. Göçmen erkeklerin, düşük ücret almaları veya iş bulamamaları nedeniyle ailelerindeki kadınlar da çalışma yaşamına katılmaktadır. Erkeklerin, ailenin geçimini sağlayacak geliri elde edememesi, kadınların erkeklerden daha yüksek ücretle çalışması durumunda, hane içinde gerilim yaşanmaktadır. Suriyeli kadınlarla yapılan çalışmada evli kadınlar, eşlerinin geleneksel erkeklik rollerini yerine getirememelerinden ve evin geçimini sağlamak için kadınların çalışmasına mecbur kalmalarından dolayı kocalarının utanç, öfke, özgüven kaybı ve eksiklik hissi yaşadıklarını ifade etmektedir. Suriyeli erkeklerin eşlerinin çalışması konusunda hissettiği rahatsızlığın kaynağı sosyal çevre olmakta, ailesindeki kadınların çalışmasına izin veren erkeklerin erkekliği sorgulanmaktadır (Danış, Karakılıç ve Körükmez, 2020, s. 34-35).

Erkekliğe yüklenen anlamların ve erkekliği oluşturan ekonomik, toplumsal ve kültürel unsurların göçle birlikte kayba uğraması, erkeklik kaybı olarak algılanarak erkeklerin, erkeklik krizi yaşamalarına neden olmaktadır. Göçmen erkeklerin geldikleri toplumda cinsiyetin vermiş olduğu üstün konumdan göçmenliğin vermiş olduğu dışlanmayla aşağı konuma düşmeleri, erkek egemenliğinin temelini oluşturan gelir getirme ve ailelerinin bakımını sağlamanın güçleşmesi, göç ettikleri topluma uyum sağlamak zorunda kalmaları nedeniyle ataerkil ilişkilerde egemenlik alanlarının zedelendiği bu kaygı ve gerilim verici hal erkekliğin kaybı olarak deneyimlenir. Bu krizler göçle birlikte yaşanan değişimle başa çıkamamanın bir sonucu olarak yaşanan sıkıntılara uyum sağlayarak yeni bir erkeklik inşası oluşturamayan erkeklerin toplumsal konumlarının

zedelenmesine neden olmaktadır. Erkekler göç ettiklerinde kendi kültürlerine ait olan erkekliğe dair toplumsal cinsiyet rollerini de beraberinde getirirler. Göçmen erkekler, erkeklik kimliğini oluşturan temeller sarsıldığında ve üstün olan konumlarını kaybettiklerinde değişmeye zorlanırlar. Erkeklik krizleri sonucunda erkekler kendilerini zayıf ve kırılğan hissederek, sorun yaşamamak için içedönük davranışlar sergilemeye ya da önceden varolan iktidarlarını talep etmeye ve yeniden ele geçirmeye yönelik dışadönük eylemlerde bulunmaya başlarlar (Bozok, 2019, s. 178). Hacısoftaoğlu ve Bulgu'ya göre erkeğin erkekliğine ilişkin güven duymaması erkeğin şiddetle olan ilişkisini belirginleştirmektedir (Hacısoftaoğlu ve Bulgu, 2015'ten akt. Laloğlu, 2018, s.396). Atay'a göre günümüz toplumlarının birçoğunda egemen olan erkeklik sertlik, saldırganlık, şiddet, öfke ve uzlaşmazlıktır (Atay 2004'ten akt. Laloğlu, 2018, s. 397).

Dünya üzerinde göçmenlerin suça eğilimli oldukları, ev sahibi toplumun üyelerine göre daha fazla suç işledikleri veya suçların önemli bir kısmının göçmenler tarafından işlendiğine dair yaygın bir görüş vardır. Göçmenler tarafından işlenen suçlar, bazı toplumlarda zaman zaman ciddi gerginliklerin yaşanmasına neden olabilmektedir (Kızmaz, 2018, s. 564). Türkiye'de de birçok kadın, erkekler tarafından şiddete uğramasına rağmen, şiddet uygulayanın yabancı uyruklu olması durumunda toplum tarafından daha fazla tepki gösterilmekte, bu durum tüm yabancı uyruklulara genellenebilmekte ve ülkeden gitmeleri istenebilmektedir.

Özetle, göçmen erkekler kadınlar kadar dezavantajlı olmasalar da belirsizliklerle dolu göç yolculuğuna çıkma ve yeni bir düzen oluşturma noktasında zorluklar yaşamaktadır. Erkekliğe atfedilen özelliklerin, göçle birlikte kaybedilmesi veya göç sonucu ulaşmanın mümkün olmadığı kendi kültürlerinden getirdikleri erkeklik idealinin varlığı, erkeklerin göç ettikleri ülkeye uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır. Toplumlar farklı erkeklikler olduğu gibi göç eden erkekler arasında da farklı erkekliklerin olduğu, olumsuz etiketlerin yapılandırıldığı tek tip bir göçmen erkek profili çizmenin uygun olmayacağı düşünülmektedir.

Sonuç

Toplumsal cinsiyet rolleri, biyolojik cinsiyetin doğal bir sonucuymuş gibi düşünülse de toplum ve kültür tarafından belirlendiği için değişmez veya durağan değildir. Toplumun zaman içerisinde değişime uğramasına, bireyin içinde yaşadığı toplumu değiştirmesine, bireyin kişisel gelişimine ve göç gibi bireyin yaşam koşullarını büyük ölçüde etkileyen faktörlere bağlı olarak toplumsal cinsiyet rolleri değişime uğrayabilir. Göç, yola çıkan bireyi değiştiren, geliştiren ve mücadelelerle dolu bir süreç olabilmektedir. Göç sürecini etkileyen birçok faktör olmasına rağmen, göç yolcuğunu deneyimleyen bireyler arasındaki farklılık cinsiyete ve toplumsal cinsiyet rollerine göre değişebilmektedir. Kadınlar göç sürecinin hep merkezinde olmalarına rağmen göç yazınında ihmal edilmiş olup son yıllarda yapılan çalışmalarda ağırlıklı olarak yer almaya başlamışlardır. Bu durumun üzerinde kadınların iş gücüne katılımının artarak piyasaların feminize olması, erkekten ya da aile bireylerinden bağımsız olarak göç sürecine dahil olmaları ve göç eden kadın sayısının günden güne artması etkili olmuştur. Günlük yaşamda da kadınların dezavantajlı konumda olmaları, ayrımcılığa, hak kaybına, şiddete, istismara maruz kalıyor olmaları göç sürecinde de benzer yaşantılarla karşılaşmalarına neden olmuştur. Kadınlar göç sürecinde hassas grup olarak sayılmakta, günlük hayatta yaşanan sorunlar göçle birlikte artmaktadır. Erkekler de göç sürecinde kadınlar kadar olmasa da zorluklar yaşamakta, ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kalmaktadır. Ancak göçmen erkekler açısından toplumsal cinsiyete yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Göçmen erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı olarak yaşadıkları sorunlar daha az görünür olmaktadır. Göçmen erkeklerin sorun yaşamadığını veya göç sürecinden olumsuz etkilenmediklerini varsaymak, ataerkil söylemleri güçlendirebilmektedir. Kadınlık ve erkekliğin karşılıklı ilişki içerisinde olduğu göz önünde bulundurulduğunda, erkeklere veya erkekliğe yönelik farklı çalışmalar yapılmasının hem erkekler hem de kadınlar açısından toplumsal cinsiyetin etkilerini açıklamada katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Nitekim göçe ilişkin yaşananlar sadece kadın ve erkeğe göre değişmemekte farklı cinsiyet kimlikleri de göç sürecini deneyimlemekte ve çeşitli zorluklar yaşayabilmektedir.

Farklı cinsiyet gruplarına yönelik çalışmaların yapılması hem göçe ilişkin farklı deneyimlerin incelenerek mağduriyetlerin belirlenmesinde hem de toplumsal cinsiyeti bütüncül bir bakış açısıyla ele alma konusunda yarar sağlayacaktır.

Kaynakça

Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.

Arslan, C. (2019). Göç ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi: Suriyeli Kadınlar Ne Diyor? Ç. S. Demirtaş (Ed.), *Geçmişten Günümüze Gelenek: Kültürel Değişme Ulusal Sempozyumu Bildiri Kitabı* (s. 68-85) içinde. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Türk Halk Bilimi Topluluğu.

Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye'de Kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(Özel Sayı I), 108-114.

Bozok, M. (2011). *Soru ve Cevaplarla Erkeklikler*. İstanbul: Sosyal Kalkınma ve Cinsiyet Eşitliği Politikaları Merkezi Derneği (SOGEP).

Bozok, M. (2019). Göç Sonucu Yaşanan Erkeklik Krizlerinin Bir Yüzü Olarak Erkekliğin Kaybı. *Journal of Economy Culture and Society*, 60, 171-185. doi:10.26650/JECS2019-0035

Çoşkun, E. (2014). Türkiye'de Göçmen Kadınlar ve Seks Ticareti. *Çalışma ve Toplum Ekonomi Hukuk Dergisi*, 42(3), 185-206.

Danış, D., Karakılıç, İ. ve Körükmez, L. (2020). *Mecburiyet, Müzakere, Değişim: Suriyeli Kadınların Çalışma Deneyimleri ve Toplumsal Cinsiyet İlişkileri*. İstanbul: Göç Araştırmaları Derneği (GAR).

Dayıoğlu Oyman, R. (2016). Mültecilik Döngüsü İçinde 'Kadın' Olma: Toplumsal Cinsiyet Temelli Eşitsizlikler. D. Şaşman Kayılı, ve F. Şahin (Ed), *Sosyal Politikanın Cinsiyet Halleri: Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Hizmet* içinde (ss. 103-136). Ankara: Nika Yayınevi.

Dedeoğlu, S. ve Ekiz Gökmen, Ç. (2020). Göç Teorileri, Göçmen Emeği ve Entegrasyon: Kadınların Yeri. K. Biehl ve D. Danış (Ed), *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye'de Göç Araştırmaları* içinde (ss. 18-37). İstanbul: SU Gender ve GAR.

Demirdizen, D. (2013). Türkiye'de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar: Yeni Düzenlemelerle Yarı Köle Emeğine Doğru mu? *Çalışma ve Toplum Ekonomi Hukuk Dergisi*, 38(3), 325-346.

Demirgöz Bal, M. (2016). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 15-28.

Demren, Ç. (2003). Erkeklik, Ataerkillik ve İktidar İlişkileri. A. Akın (Ed), *Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın* içinde (ss. 33-44). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Etiler, N. ve Lordoğlu, K. (2015). Göçün Öteki Yüzü: Kadın ve Sağlık. *DİSKAR Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Enstitüsü Bülteni* (4), 92-103.

Göktuna Yaylacı, F. ve Çarpar, M. C. (2019). Zorunlu Göçün Görün(e)meyen Aktörleri: Temsil ve Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sığınmacı Erkekler. *Journal of Economy Culture and Society* (60), 61-85. doi: 10.26650/JECS2019-0007

Günday, H. (2021). *Zamir* (1 b.). İstanbul: Doğan Kitap.

Güney, Ü. ve Konak, N. (2016). Bolu'da Suriyeli ve Iraklı Sığınmacılar: Milliyetçilik, Erillik ve Vatandaşlık Temelinde Öteki Algısı. *Alternatif Politika*, 8(3), 505-535.

İlkkaracan, İ. ve İlkkaracan, P. (1998). 1990'lar Türkiye'sinde Kadın ve Göç. O. Baydar (Ed), *75 Yılda Köylerden Şehirlere: Bilanço 98* içinde (ss. 305-322). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Kahya Nizam, Ö., Sallan Gül, S. ve Türkmen, E. (2020). Türkiye’de Mültecilik, Kadınlık ve Toplumsal Cinsiyet: Isparta Uydu Kentinde Yeni Bir Kadınlık İnşası Mümkün Mü? Ö. Kahya Nizam, S. Sallan Gül ve E. Türkmen (Ed), *Türkiye’de Mültecilik Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum: Geri Dönüş mü, Birlikte Yaşam mı?* içinde (ss. 310-340). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Kaya Erten, Z. ve Zincir , H. (2018). Toplumsal Cinsiyet Özellikleri Yönünden Göç. İ. Aydın Avcı (Ed), *Göç ve Göçmen Sağlığı* içinde (ss. 6-9). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Kızmaz, Z. (2018). Göç ve Suç Arasında Bir İlişki Var mı?: Bütüncül Bir Bakış. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 562-599.

Kurt, A. (2014). *Küreselleşme Kapsamında Göç ve Emeğin Feminizasyonu (Kadınsılaşması): Trabzon Hizmet Sektöründe Yabancı Göçmen Kadın Emeği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Laloğlu, P. (2018). Hegemonik Erkeklik ve Şiddet. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi* (Özel Sayı I), 393-397.

MAZLUMDER Kadın Çalışmaları Grubu. (2014). *Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadın Sığınmacılar Raporu*.

Özüdoğru, B. (2018). Yalnız Yaşayan Suriyeli Kadınlar: Adana Örneği. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1132-1162. doi: 10.26466/opus.442407

Saraç, S. (2013). Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet. L. Gültekin, G. Güneş, C. Ertung, ve A. Şimşek (Ed), *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları* içinde (ss. 27-33). Ankara: Atılım Üniversitesi.

Şeker, D. ve Uçan, G. (2016). Göç Sürecinde Kadın. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 200-214. doi:10.18026/cbusos.36200

Tekke, A. (2021). *Türkiye’deki Erkeklik Çalışmalarının Lisansüstü Tezler Üzerinden İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

Toros, A. (2008). Önsöz. *Sorunlu Bölgelerde Göç* içinde (ss. 9-11). Ankara: Global Strateji Enstitüsü.

Uçar, C. (2020). Gaziantep Parça Başlı Emek Piyasasının Suriyeli Kadınları: Emek, Zorunlu Göç ve Şiddet. K. Biehl ve D. Damış (Ed), *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye’de Göç Araştırmaları* içinde (ss. 38-55). İstanbul: Su Gender ve GAR.

Uluslararası Göç Örgütü. (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü*. (R. Perruchoud ve J. Redpath - Cross, Ed)

Yılmaz, A. (2019). Göç ve Kadın: " Göçün Feminizasyonu" ve Kadın Göçmenlerin Durumu. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 383-400. doi:10.18026/cbayarsos.545290

Zeybekoğlu Dünder, Ö. (2012). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Televizyon Reklamlarına Yansımaları. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 5(1), 121-136.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Toplumsal Politika Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.